

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน
ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู
IMPLEMENTATION ON PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY
FOR PEOPLE OF BANKOK SUB-DISTRICT MUNICIPALITY
IN SUWANNAKHUHA DISTRICT NONGBUA LAMPHU PROVINCE

จิระนันท์ พันธุ์โพธิ์

Jeeranan Phanpho

ชาญยุทธ หาญชนะ

Chanyut Hanchana

วิทยาลัยพินิจบัณฑิต

Pitchayabundit College

E-mail: Jeeranan753@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 26 พฤศจิกายน 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 ตุลาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 2 พฤศจิกายน 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน ประชากร ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก 7 หมู่บ้าน จำนวน 1,345 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 309 คน ขอบเขตด้านเนื้อหา 5 ด้าน คือ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test , F-test (One – way ANOVA) ในกรณีที่มีความแตกต่างก็ทดสอบความแตกต่างโดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัย พบว่า การศึกษาผลการวิจัยพบการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชนว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ =3.36, S.D.=0.45) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ($\bar{X}$ =4.27, S.D.=0.46) รองลงมา คือด้านความมีเหตุผล ($\bar{X}$ =3.69, S.D.=0.53) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ($\bar{X}$ =3.13, S.D.=0.44) ผลการเปรียบเทียบการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชนของหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชนด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม ไปใช้ไม่แตกต่างกันและพบว่าใน

ภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษาแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน สรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้ ด้านความพอประมาณ ควรดำเนินชีวิตโดยยึดหลักสายกลาง พึ่งตนเองเป็นหลัก ควรตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ใช้จ่ายเฉพาะในสิ่งจำเป็น ไม่ก่อหนี้โดยไม่จำเป็น และควรจัดทำบัญชีครัวเรือนและเก็บออมรายได้ส่วนหนึ่งไว้ใช้ในยามจำเป็น ด้านความมีเหตุผล ใช้เหตุผลในการพิจารณาและแก้ไขปัญหาด้วยความรอบคอบ ใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผล คำนวณและมีความจำเป็น และใจกว้าง หนักแน่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หลีกเลี่ยงอบายมุขทั้งปวง โดยหัวหน้าครัวเรือนเป็นแบบอย่างที่ดี ปลูกฝังความคิดเรื่องความขยัน อดทน และอดออมให้แก่สมาชิกในครัวเรือน ปลูกฝังวินัยในตนเองให้แก่สมาชิกในครัวเรือน ด้านเงื่อนไขความรู้ นำความรู้ใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพมาใช้ ศึกษาหาความรู้การดำเนินชีวิตแบบพอเพียงเพิ่มเติม อยู่เสมอและเข้าอบรมและศึกษาดูงานอยู่เสมอ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง และปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ถูกกฎหมาย ประพฤติตนตามหลักศาสนา

คำสำคัญ : ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, เทศบาลตำบลบ้านโคก, หลักศาสนา

ABSTRACT

The objectives of this research were to study implementation on philosophy of sufficiency economy for people of Bangkok sub-district municipality in Suwannakhruha District Nongbua Lamphu Province, to study and compare implementation on philosophy of sufficiency economy for people by sex, age, occupation and education level to study implementation on philosophy of sufficiency economy for people. The population included the chiefs of families in 7 village for 1,345 persons. The samples were 309 persons. The scopes of contents consisted of 5 aspects as the aspects of sufficiency, reason, resistance, knowledge and the aspect of virtue. The instruments using for data collecting were rating scales questionnaires and interview. The statistics using for testing hypothesis included t-test, f-test (one-way anova) and The case of occurring of difference using the method of Scheffe.

The result can be summarized as follows: For overall of applied conduct on philosophy of sufficient economy was in high level. ($\bar{X}$ =3.36, S.D.=0.45) Considering on each aspect, it was found that the highest average was the aspect of virtue ($\bar{X}$ =4.27, S.D.=0.46) and the next was the aspect of rationality. ($\bar{X}$ =3.69, S.D.=0.53) But, the lowest average was the aspect of sufficiency. ($\bar{X}$ =3.13, S.D.=0.44) The comparative results of implementation on philosophy of sufficiency economy for people of those household leaders classified by sex, age, occupation and education level showed that the sample group with different sex, age, occupation and education level does not apply implementation on philosophy of sufficiency economy for people in terms of sufficiency, rationality, immunity, knowledge condition and moral conditions differently. It found that the overall picture does not show any significant difference at 0.05 level, which did not comply with the hypothesis set. Suggestions were as follows: The aspect of efficiency should be on livelihood by the middle way of living. The aspect of reason should be reasonable payment. The aspect of good resistance should be on avoiding of evil path. The aspect of knowledge should be on study

for occupation and should be on livelihood by conduct on philosophy of sufficient economy. The aspect of virtue should be on livelihood on honesty and on practice by the principle of religion

Keywords : philosophy of sufficiency economy, Bangkok sub-district municipality, the principle of religion

1. บทนำ

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่เป็นแนวทางในการปฏิบัติเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2542 ความว่า “เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี” (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2550 [online] <http://www.idd.go.th>)

ในสภาวะเศรษฐกิจของประเทศปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจมีความไม่แน่นอนเกิดการผันแปรอยู่ตลอดเวลาเป็นไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของกระแสเศรษฐกิจโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง จึงได้มีการรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนหันมายึดแนวทางการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระราชทานให้พสกนิกรนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ จึงได้มีการนำไปปฏิบัติทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และในการบริหารประเทศของรัฐบาล จะเห็นได้จากการที่หน่วยงานและองค์กรภาครัฐได้มีการรณรงค์ส่งเสริมให้ชุมชนโดยเฉพาะชุมชนในชนบทได้มีการบริหารจัดการชุมชนในลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดให้เป็นชุมชนตัวอย่างและเป็นสถานที่ศึกษาดูงานสำหรับประชาชน ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง เช่น โครงการน้ำเพียงดินที่ อำเภอนากลาง ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านห้วยทรายหมู่ 1 ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง บ้านหนองกุงคำไฮ อำเภอโนนสัง บ้านหนองโสน อำเภอนากลาง บ้านโพธิ์ศรีสำราญ อำเภอเมือง บ้านนาออกคำ อำเภอศรีบุญเรือง บ้านกกตอง อำเภอสุวรรณคูหา และบ้านาวัง อำเภอนาวัง ปัญหาที่พบคือการทำงานเน้นไปในการประกวดหมู่บ้านเพื่อรับรางวัล เมื่อการประกวดผ่านไปหมู่บ้านต่างๆ ก็กลับสู่สภาพเดิม ไม่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และนอกจากนั้นการประกวดหมู่บ้านเน้นไปที่ภาพรวมของแต่ละหมู่บ้าน ไม่ได้เน้นไปที่การปฏิบัติของแต่ละครัวเรือน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติระดับครัวเรือนทั่วไปและแนวทางปฏิบัติของครัวเรือนต้นแบบเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ยั่งยืนต่อไป

เขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ 1.บ้านโคก 2.บ้านโนนปอแดง 3.บ้านทุ่งน้อย 4.บ้านกกตอง 5.บ้านโคกสอง 6.บ้านโนนปอแดงสอง และ 7.บ้านโคกกลาง มีประชากร 6,310 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,850 ครัวเรือน มีเจ้าบ้าน 1,345 คน (ข้อมูลเดือนมกราคม 2563) ซึ่งในแต่ละชุมชนประชาชนในทุกครัวเรือนจะมีอาชีพและรายได้ที่แตกต่างกันและด้วยภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้วิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน ย่อมจะประสบปัญหาทางการเงินในหลายด้าน เช่น ค่าครองชีพ การศึกษาบุตร ค่าผ่อนบ้าน ค่าผ่อนรถ เป็นต้น เนื่องจากมีรายได้น้อยไม่เพียงพอกับรายจ่าย จากสภาวะเศรษฐกิจภายใต้ระบบทุนนิยมส่งผลให้ค่าใช้จ่ายภาคครัวเรือนสูงขึ้น ในขณะที่รายรับเท่าเดิม บางครัวเรือนจะหารายได้เสริมด้วยการค้าขายและประกอบอาชีพเป็นพนักงานเอกชน และได้รับการปรับเงินเดือนและโบนัสก็ยังไม่ประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากผลกระทบหลายด้านจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจทำให้ครัวเรือนมีภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้มีความจำเป็นต้องหาเงินเพื่อมาแก้ไขภาวะหนี้สินต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนี้สินในระบบหรือหนี้สินนอกระบบโดยเฉพาะการกู้เงินนอกระบบ ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยสูงก็ตาม เพราะความจำเป็นเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดภาวะหนี้สินผูกพันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตของทุกครัวเรือน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าปัญหานี้ยังคงดำเนินอยู่และลุกลามต่อไป อาจส่งผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตประจำวันในอนาคตได้ จะทำให้ประสิทธิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภูลดลง ประชาชนเหล่านี้ล้วนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่จะนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริมาเป็นแนวทางในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา และด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารที่ทำงานบริการใกล้ชิดกับประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านโคก มีหน้าที่บทบาทที่สำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการบริการแก่สังคม จึงสนใจศึกษาการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู และใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ให้เป็นประโยชน์ในระดับนโยบาย พร้อมนำผลการวิจัยเสนอต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องและนำผลการวิจัยครั้งนี้มาปรับทิศทางแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ตลอดเขตพื้นที่ต่างๆ ในชนบท เพื่อให้ประชาชนเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข เพื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามประเภท เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา
3. เพื่อเสนอแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

3. สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชน ที่มี เพศ แตกต่างกัน มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติแตกต่างกัน
2. ประชาชน ที่มี อายุ แตกต่างกัน มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติแตกต่างกัน
3. ประชาชน ที่มี อาชีพ แตกต่างกัน มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติแตกต่างกัน
4. ประชาชน ที่มี ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติแตกต่างกัน

4. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติระดับครัวเรือนมี 5 ด้าน คือ
 - 1) ด้านความพอประมาณ
 - 2) ด้านความมีเหตุผล
 - 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
 - 4) ด้านเงื่อนไขความรู้
 - 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากร ได้แก่ เจ้าบ้านในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู 7 หมู่บ้าน จำนวน 1,345 คน
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าบ้านในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 309 คน
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย
พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู
4. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย
ผู้วิจัยดำเนินการระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 – 31 กันยายน 2563

5. วิธีดำเนินการวิจัย

- ประชากร
- ประชากร ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู 7 หมู่บ้าน จำนวน 1,345 คน (ข้อมูลประชากร
- กลุ่มตัวอย่าง
- กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้แนวคิดการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1973, 125) (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2538, 40) และการกำหนดความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 309 คน

6. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครัวเรือนเพศชาย จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 57 มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 41.4 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 68 และมีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 58.9

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม

ด้านที่	การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชนโดยภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านความพอประมาณ	3.13	0.44	ปานกลาง	5
2.	ด้านความมีเหตุผล	3.69	0.53	มาก	2
3.	ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	3.63	0.37	มาก	3
4.	ด้านเงื่อนไขความรู้	3.43	0.66	ปานกลาง	4
5.	ด้านเงื่อนไขคุณธรรม	4.27	0.46	มากที่สุด	1
รวม		3.63	0.45	มาก	

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชนพบว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=3.63$, S.D.= 0.45) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ($\bar{X}=4.27$, S.D.= 0.46) รองลงมา คือด้านความมีเหตุผล ($\bar{X}=3.69$, S.D.= 0.53) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ($\bar{X}=3.13$, S.D.= 0.44) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน พบว่า ด้านความพอประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.13$, S.D.=0.44) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ปลุกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง ($\bar{X}=4.20$, S.D.=0.72) รองลงมา คือ มีความสุขในการใช้ชีวิตและภูมิใจในตนเอง ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.76) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน ($\bar{X}=1.27$, S.D.=0.65)

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน พบว่า ด้านความมีเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สามารถควบคุมสติอารมณ์เมื่อมีเหตุการณ์ไม่ดีหรือไม่คาดฝันเกิดขึ้น ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.38) รองลงมา คือ พิจารณาถึงผลของการกระทำของตนเองที่อาจก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียต่อตนเองและผู้อื่นเสมอ ($\bar{X}=3.94$, S.D.=0.79) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจในการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ($\bar{X}=3.44$, S.D.=0.85)

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน พบว่า ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทำการงานทุกอย่างด้วยความตั้งใจและเพียรพยายามอย่างเต็มที่ ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.48) รองลงมา คือ เตรียมพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้น ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.74) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การป้องกันหรือรู้จักบริหารความเสี่ยง ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.39)

2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน พบว่า ด้านเงื่อนไขความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีความรู้ความชำนาญในการทำงานในอาชีพของตนเอง ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.78) รองลงมา คือ สามารถนำความรู้ที่มีมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X}=3.78$, S.D.=0.42) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถหาแหล่งความรู้เพื่อศึกษาในสิ่งที่สนใจได้ง่ายในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง ($\bar{X}=2.69$, S.D.=0.76)

2.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน พบว่า ด้านเงื่อนไขคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชน ($\bar{X}=4.84$, S.D.=0.37) รองลงมา มี 2 ข้อ คือ ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ละเว้นสิ่งชั่ว และ ดำเนินชีวิตโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ($\bar{X}=4.78$, S.D.=0.42) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ซื้อสินค้าและบริการโดยคำนึงถึงความซื่อสัตย์ของผู้ขายหรือผู้ให้บริการอยู่เสมอ ($\bar{X}=3.22$, S.D.=0.79)

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามประเภท เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา พบว่าเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ข้อเสนอแนะ สรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

4.1 ด้านความพอประมาณ

1. ควรดำเนินชีวิตโดยยึดหลักสายกลาง รู้จักพอ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหรา พออยู่ พอกิน พึ่งตนเองเป็นหลัก

2. ควรตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ใช้จ่ายเฉพาะในสิ่งจำเป็น

3. ไม่ก่อหนี้โดยไม่จำเป็นและเกินกำลังความสามารถในการชำระหนี้

4. ควรจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้รู้รายรับ รายจ่ายของครอบครัวและเก็บออมรายได้ส่วนหนึ่งไว้ใช้ในยามจำเป็น

4.2 ด้านความมีเหตุผล

1. ใช้เหตุผลในการพิจารณาและแก้ไขปัญหาด้วยความรอบคอบ

2. ใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผล คำนวณและมีความจำเป็น

3. ใจกว้าง หนักแน่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

4.3 ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

1. หลีกเลี่ยงอบายมุขทั้งปวง โดยหัวหน้าครัวเรือนเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ปลูกฝังความคิดเรื่องความขยัน อดทน และอดออมให้แก่สมาชิกในครัวเรือน

3. ปลูกฝังวินัยในตนเองให้แก่สมาชิกในครัวเรือน

4.4 ด้านเงื่อนไขความรู้

1. นำความรู้ใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพ มาวางแผนเพื่อการดำเนินชีวิตในอนาคต

2. ศึกษาหาความรู้การดำเนินชีวิตแบบพอเพียงเพิ่มเติมจากตำรา หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ อยู่

เสมอ

3. เข้าอบรมและศึกษาดูงานหรือขอคำปรึกษาจากผู้ประสบความสำเร็จอยู่เสมอ

4.5 ด้านเงื่อนไขคุณธรรม

1. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต

2. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

3. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ถูกกฎหมาย ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

7. อภิปรายผลการวิจัย

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม รองลงมา คือด้านความมีเหตุผล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ทั้งนี้เนื่องจากเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ได้จัดทำโครงการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการตามแนวพระราชดำริหลายโครงการ มีการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และประกวดหมู่บ้านตามโครงการพระราชดำริอย่างต่อเนื่องมาหลายปี ทำให้ประชาชนได้นำประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในระดับครัวเรือน จึงส่งผลให้ผลการวิจัยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และนอกจากนั้น หน่วยงานในเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ได้มีการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับประชาชนหลายโครงการ ทั้งระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน เนื่องต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้ชุมชนทำกิจกรรมในวัดใกล้บ้านในการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร์ เหลืองอิงคะสุต (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่ ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และค้นพบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร (2554) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการ ปฏิบัติของประชาชนทั้งโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ด้านการมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตามลำดับ และปัจจัยที่มีผลต่อการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผล ได้แก่ เพศ และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา พบว่า มีการการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติไม่แตกต่างกัน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครัวเรือนเพศชาย จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 57 มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 41.4 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 68 และมีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 58.9

8. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 ด้านความพอประมาณ

ควรดำเนินชีวิตโดยยึดหลักสายกลาง รู้จักพอ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหรา พออยู่ พอกิน พึ่งตนเองเป็นหลัก ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ใช้จ่ายเฉพาะในสิ่งจำเป็น ไม่ก่อหนี้โดยไม่จำเป็นและเกินกำลังความสามารถในการชำระหนี้ จัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้รู้รายรับ รายจ่ายของครอบครัวและเก็บออมรายได้ส่วนหนึ่งไว้ใช้ในยามจำเป็น

1.2 ด้านความมีเหตุผล

ใช้เหตุผลในการพิจารณาและแก้ไขปัญหาด้วยความรอบคอบ ใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผล คุ่มค่าและมีความจำเป็น ใจกว้าง หนักแน่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.3 ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

หลีกเลี่ยงอบายมุขทั้งปวง โดยหัวหน้าครัวเรือนเป็นแบบอย่างที่ดี ปลุกฝังความคิดเรื่องความขยันอดทน และอดออมให้แก่สมาชิกในครัวเรือน ปลุกฝังวินัยในตนเองให้แก่สมาชิกในครัวเรือน

1.4 ด้านเงื่อนไขความรู้

นำความรู้ใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพ มาวางแผนเพื่อการดำเนินชีวิตในอนาคต ศึกษาหาความรู้การดำเนินชีวิตแบบพอเพียงเพิ่มเติมจากตำรา หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ อยู่เสมอ เข้าอบรมและศึกษาดูงานหรือขอคำปรึกษาจากผู้ประสบความสำเร็จอยู่เสมอ

1.5 ด้านเงื่อนไขคุณธรรม

ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ถูกกฎหมาย ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการวิจัยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน ในพื้นที่อื่นๆ

2.2 ควรแสวงหาแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ในรูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

2.3 ควรศึกษารูปแบบและวิธีการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อจะได้ นำรูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

กรมการพัฒนาชุมชน. (2551). แผนยุทธศาสตร์ กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2551-2554.

กรุงเทพฯ: ไร่ไทยเพรส.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2554). คู่มือการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ. กรุงเทพฯ: ปิทีเอสเพรส.

กาญจนา แก้วเทพ และ กนกศักดิ์ แก้วเทพ. (2530). การพึ่งตนเองศักยภาพในการพัฒนาชนบท.

กรุงเทพฯ: สมาคมทอเล็กแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.

กิริติ เกิดคำ. (2552). ความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านสันติสุข

หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ลาหลวง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ใจทิพย์ อุโพนานิซ. (2550). ความคิดเห็นของข้าราชการเรือนจำจังหวัดนนทบุรีต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

จำรัส โคตะยนต์. (2553). ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข”

กรณีศึกษาหมู่บ้านก้างปลา ตำบลหนองไผ่ อำเภอวังนบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น .

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากร. ทิศทางไทย, 1(5), 1-10.
- น้ำฝน ผ่องสุวรรณ. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปนัดดา ดวงแก้ว. (2553). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการสังกัด กองการกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ กรมการทหารสื่อสาร. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พันธุ์บุญย ทองสังข์. (2549). หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับกลยุทธ์การจัดการองค์การในสภาวะวิกฤติ กรณีศึกษา: ชุมพร คาบอาน่า รีสอร์ท. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วาสิณฐ์ มณีโชติ. (2552). รายงานการวิจัยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของนายทหารชั้นประทวน สังกัดกองพันทหารช่างที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วลัยพรรณ จันทร์หอม. (2553). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของครู โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์ จังหวัดกาญจนบุรี. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วรรัตน์ พันธุ์สว่าง และคณะ. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนํานโยบายไปปฏิบัติของหมู่บ้าน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : บ้านคลองมะพลับ หมู่ที่ 9 ตำบลศรีภิรมย์อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม. (2543). แผนชุมชนพึ่งตนเอง. เอกสารประกอบการประชุม เชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : ธนาкарอมสิน.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2525). การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เสรี พงศ์พิศ. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- สมศักดิ์ ตรงงาม. (2553). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู. (2563). ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู. เทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู.